

การศึกษาย้อนหลังเรื่องการใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ของผู้ป่วย ในคลินิกทันตกรรมพร้อมมูล

A Retrospective Study on Usage of Removable Partial Dentures by Patients in Comprehensive Dental Clinic

สุวรรณี ดวงรัตนพันธุ์¹, ณัฐธิดา โชควัฒนาพรชัย², พีรฉัตร มารศรี¹, เพชรรัตน์ ภทรนุกูลกิจ¹,
ยุวดี ภาคอินทรีย์¹, วรชน พิวอิน², วรangkana วรฉายากร¹

¹สาขาวิชาทันตกรรมทั่วไป ภาควิชาทันตกรรมครอบครัวและชุมชน คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
²นักศึกษาทันตแพทย์ ชั้นปีที่ 6 คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Suwannee Tuongratanaphan¹, Nattida Chokwattanapornchai², Peerachat Marasri¹, Pechrat Patramukakit¹,
Yuwadee Pak-insee², Worachon Piw-orn², Warangkana Worachayakorn¹

¹Branch of General Dentistry, Department of Family and Community Dentistry, Faculty of Dentistry, Chiang Mai University

²The Former 6th Year Dental Student, Faculty of Dentistry, Chiang Mai University

ชม. ทันตสาร 2559: 37(2) : 123-133

CM Dent J 2016; 37(2) : 123-133

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อสำรวจอัตราการใช้หรือไม่ใช้ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ที่ได้รับบริการไปจากคลินิกทันตกรรมพร้อมมูล ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และเหตุผลในการใช้หรือไม่ใช้ โดยทำการคัดเลือกเวชระเบียนผู้ป่วยในคลินิกทันตกรรมพร้อมมูล คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้รับการใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ที่อยู่ในระยะคงสภาพจำนวน 243 ราย ที่มีการใส่ฟันเทียมบางส่วนถอดได้จำนวน 358 ชิ้น และทำการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ พบว่ามีผู้ป่วยที่สามารถเข้าร่วมการศึกษานี้ได้ จำนวน 189 ราย โดยมีจำนวนฟันเทียมบางส่วนถอดได้ทั้งหมด 282 ชิ้น ในจำนวนนี้มีผู้ที่ยังคงใช้ฟันเทียมบางส่วนถอดได้อยู่ 151 ราย (ร้อยละ 79.7) ในจำนวนฟันเทียมบางส่วนถอดได้ 232 ชิ้น (ร้อยละ 82.3)

Abstract

This study aimed to investigate used rate of removable partial denture (RPDs) in a comprehensive dental clinic, associated factors and use or nonuse reasons. Using archived files from the comprehensive dental clinic at the Faculty of Dentistry, Chiang Mai University, a list of 243 maintenance patients treated with 358 RPDs was created. Examiners telephoned all of the listed patients and interviewed 189 patients regarding the use of 282 RPDs. Of 189 patients, 151 (79.7%) were still using the original 232 RPDs (82.3%).

Between RPDs use and nonuse group, there were significant differences in mean age, medical

Corresponding Author:

สุวรรณี ดวงรัตนพันธุ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาทันตกรรมทั่วไป ภาควิชาทันตกรรมครอบครัวและชุมชน คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Suwannee Tuongratanaphan

Assistant Professor., Branch of General Dentistry,
Department of Family and Community Dentistry,
Faculty of Dentistry, Chiang Mai University
E-mail: mnee60@gmail.com

สำหรับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการใช้หรือไม่ใช้ฟันเทียมบางส่วนถอดได้อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ อายุ การมีโรคประจำตัว ประสบการณ์การใส่ฟันเทียมมาก่อน การจำแนกสันเหงือกกว้างแบบไอเซนเนอร์ การมีฟันเทียมถอดได้ในหนึ่งหรือสองขากรรไกร และความพึงพอใจต่อชิ้นฟันเทียมบางส่วนถอดได้ เหตุผลหลักในกลุ่มที่ยังคงใช้ฟันเทียมอยู่คือ เพื่อการบดเคี้ยว (ร้อยละ 76.8) ส่วนในกลุ่มที่เลิกใช้ฟันเทียมมีเหตุผลหลักคือ ความรู้สึกไม่สบายในช่องปาก นอกจากนี้ยังพบว่า ในกลุ่มที่ใช้หรือไม่ใช้ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ มีคะแนนการทำหน้าที่บดเคี้ยวที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ $p=0.640$

คำสำคัญ: ฟันเทียมบางส่วนถอดได้ การใช้ฟันเทียม การทำหน้าที่บดเคี้ยว ทันตกรรมพร้อมมูล

บทนำ

ปัจจุบันนี้ ปัญหาการสูญเสียฟันธรรมชาติเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากร ทำให้เกิดปัญหาทั้งด้านการบดเคี้ยวและความสวยงาม จากรายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากระดับประเทศ ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2555 พบว่าเริ่มมีการสูญเสียฟันแต่อย่างน้อย 1 ซี่ ในกลุ่มอายุ 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.9 และมีการเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ โดยพบว่าการสูญเสียฟันบางส่วนในกลุ่มอายุ 80-89 ปี คิดเป็นร้อยละ 100⁽¹⁾ ในทางทันตกรรมการใส่ฟันเทียมแทนที่ฟันที่หายไปสามารถช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพของการบดเคี้ยว ความสวยงาม การออกเสียง การคงประสิทธิภาพของกล้ามเนื้อใบหน้าและกล้ามเนื้อบดเคี้ยว รวมทั้งเพิ่มคุณภาพชีวิตการใส่ฟันเทียมสามารถทำได้หลายวิธี อาทิ การทำฟันเทียมบางส่วนถอดได้ (removable partial denture) การทำฟันเทียมทั้งปาก (complete denture) การทำฟันเทียมติดแน่น (fixed prosthetic) และการทำรากฟันเทียม (implant)

ฟันเทียมบางส่วนถอดได้เป็นทางเลือกที่นิยมใช้มากที่สุด ในปัจจุบันสำหรับการรักษาผู้ป่วยที่มีปัญหาการสูญเสียฟันไปบางส่วน เพราะมีการกรอแต่งฟันเพียงเล็กน้อยและขั้นตอนการทำฟันเทียม รวมไปถึงค่าใช้จ่ายในการรักษาอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้⁽²⁾ จากการติดตามผลการใช้งานฟันเทียมบาง

history, denture history, Eichner's classification, denture present in one or two arches and denture satisfaction. The main reason for RPDs user was chewing (76.8%). For nonuser, the main reason was discomfort. Moreover, the RPDs user and non-user groups did not show significant differences in average chewing function score at $p=0.640$.

Keywords: removable partial denture (RPD), removable partial denture usage, chewing function, comprehensive dental care

ส่วนถอดได้ในระยะยาว พบว่าผู้ป่วยมักมีปัญหาลักษณะความรู้สึกไม่สบายขณะสวมใส่ ขาดประสิทธิภาพในการบดเคี้ยว ขาดความสวยงามเนื่องจากโครงโลหะ ปัญหาเกี่ยวกับฟันผุและปริทันต์ที่เกิดตามมาในผู้ป่วยที่มีการดูแลอนามัยช่องปากได้ไม่ดี การไม่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและฟันเทียมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้ป่วยปฏิเสธที่จะใช้งานฟันเทียมบางส่วนถอดได้ อีกทั้งยังมีแนวคิดเรื่องส่วนโค้งแนวฟันสั้น (shorten dental arch) เปรียบเทียบกับการใส่ฟันเทียมถอดได้ชนิดขยายฐาน (free end partial denture)⁽³⁾ โดยระบุว่าในผู้ป่วยที่สูญเสียฟันกรามใหญ่ทั้งหมดแต่คงมีฟันกรามน้อยที่บดเคี้ยวได้ร่วมกับมีฟันหน้าเรียงตัวดีและสวยงาม การทดแทนฟันกรามหลังทั้งหมดแบบฟันเทียมถอดได้ชนิดขยายฐานอาจไม่จำเป็นในทุกกรณี ดังนั้นการทดแทนฟันกรามธรรมชาติที่สูญเสียไปด้วยฟันเทียมบางส่วนถอดได้นั้น ไม่ควรใช้เป็นทางเลือกแรกสำหรับการรักษา แต่หากพิจารณาแล้วว่าสภาวะสันเหงือกของผู้ป่วยเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา เช่น การยื่นย้อยของฟันธรรมชาติที่ไม่มีคู่สบ การขาดประสิทธิภาพในการบดเคี้ยวหรือปัญหาเรื่องความสวยงาม จึงควรรักษาด้วยฟันเทียมบางส่วนถอดได้ มีบางการศึกษาจะระบุว่าการทำงานของระบบบดเคี้ยว (masticatory performance) ของผู้ป่วยที่มีภาวะส่วนโค้งแนวฟันสั้นทั้งสองข้างซึ่งไม่ได้ใส่ฟันเทียมทดแทนไม่